

آمار تجارت خارجی جمهوری اسلامی ایران^۱ (سه ماهه نخست سال ۱۳۹۳)

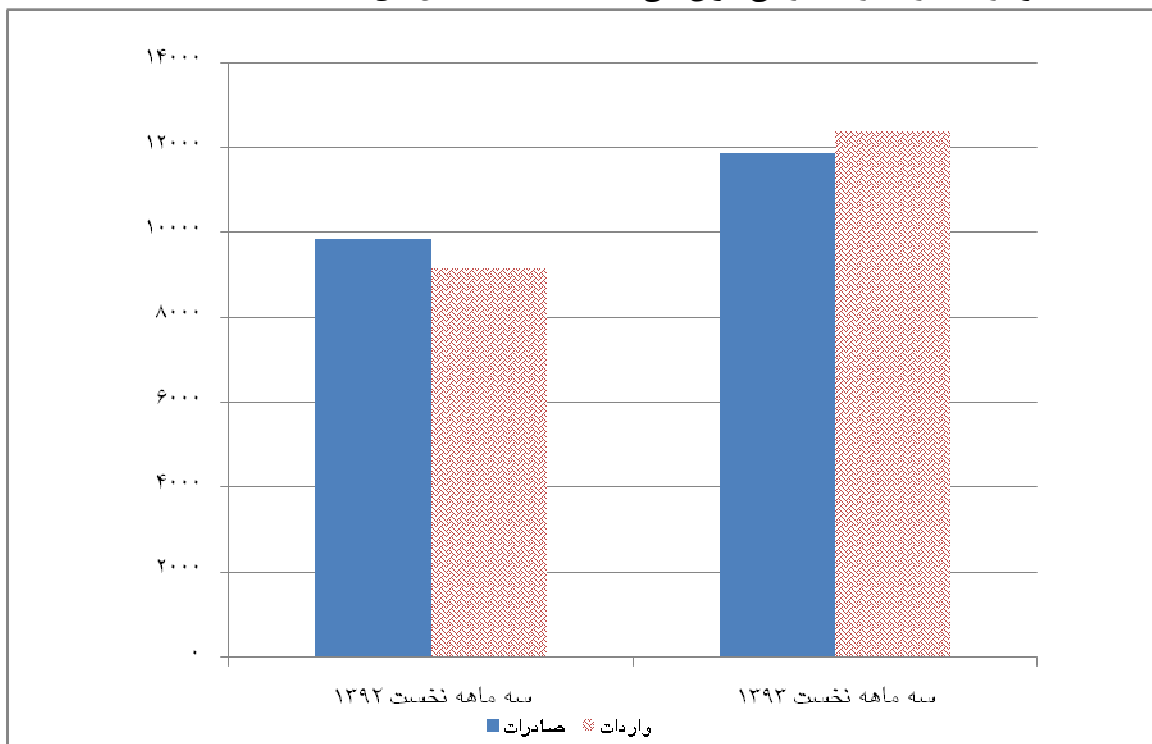
مقدمه

گمرک جمهوری اسلامی ایران در تیرماه ۱۳۹۳ اقدام به ارائه گزارش آمار تجارت خارجی جمهوری اسلامی ایران در سه‌ماهه نخست سال ۱۳۹۳ کرده است. گزارش فوق شامل اطلاعاتی در مورد اقلام عمده صادراتی و وارداتی، کشورهای اصلی شریک تجاری ایران، گمرکات و استان‌های فعال تجاری و تراز بازرگانی کشور می‌باشد. در ذیل به ارائه نکات مهم گزارش فوق پرداخته می‌شود.

۱. وضعیت کلی تراز بازرگانی کشور

نمودار ۱ آمار تجارت خارجی ایران طی سه‌ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۳ را نشان می‌دهد.

نمودار ۱. آمار تجارت خارجی ایران طی سه‌ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۳ (میلیون دلار)

مأخذ: آمار مقدماتی تجارت خارجی ایران در سه‌ماهه ۱۳۹۳.

معاونت پژوهش‌های
اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصادی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۳۸۲۴

تاریخ انتشار:

۱۳۹۳/۵/۱۵

۱. این گزارش خلاصه‌ای از گزارش «آمار تجارت خارجی جمهوری اسلامی ایران در سه‌ماهه نخست سال ۱۳۹۳ و پنج‌ماهه نخست سال ۲۰۱۴ میلادی» می‌باشد که توسط دفتر فناوری اطلاعات و ارتباطات گمرک جمهوری اسلامی ایران، گروه تحلیل‌های آمار، در تیرماه ۱۳۹۳ تهیه شده است.

مطابق نمودار ۱، صادرات ایران در سه‌ماهه نخست سال ۱۳۹۳، ۱۱،۸۵۹ میلیون دلار و واردات کشور در این دوره ۱۲،۳۸۶ میلیون دلار بوده است. این درحالی است که صادرات ایران در دوره زمانی مشابه سال قبل ۹،۸۳۸ میلیون دلار و واردات کشور ۹،۱۳۳ میلیون دلار می‌باشد.

ملاحظه می‌شود که برخلاف دوره زمانی مشابه در سال قبل میزان ارزش واردات بیشتر از ارزش صادرات است. بررسی آمار صادرات و واردات نشان می‌دهد، هر دو متغیر فوق چه از لحاظ وزنی (صادرات ۱۶ درصد و واردات ۴۸ درصد) و چه ارزشی (صادرات ۲۰ درصد و واردات ۳۵ درصد) رشد قابل ملاحظه‌ای داشته‌اند، اما رشد واردات بیشتر از صادرات بوده است.

برخی دلیل رشد واردات و صادرات را، کاسته شدن شدت تحریم‌های خارجی، لغو ممنوعیت ثبت سفارش واردات کالاهای اولویت‌دار، کاهش التهابات ارزی و سیاسی و بهبود رویه‌های گمرکی از حیث کاهش مراحل و یا حذف عواملی مانند الزام به اخذ ایران کد و شبهم مرتبط می‌دانند.

در ادامه تغییرات در اجزای صادرات و واردات به تفکیک توضیح داده می‌شود.

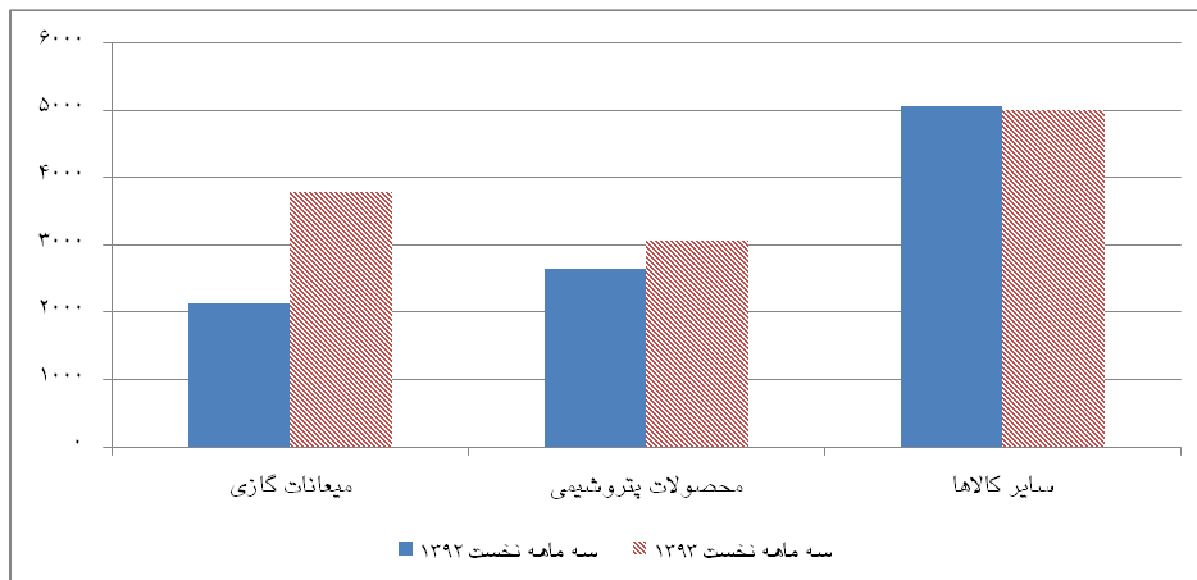
۲. صادرات

۲-۱. اقلام عمده

نمودار ۲ اقلام عمده صادرات در دوره مورد بررسی را نشان می‌دهد.

نمودار ۲. اقلام عمده صادرات در دوره طی سه‌ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۳

(میلیون دلار)

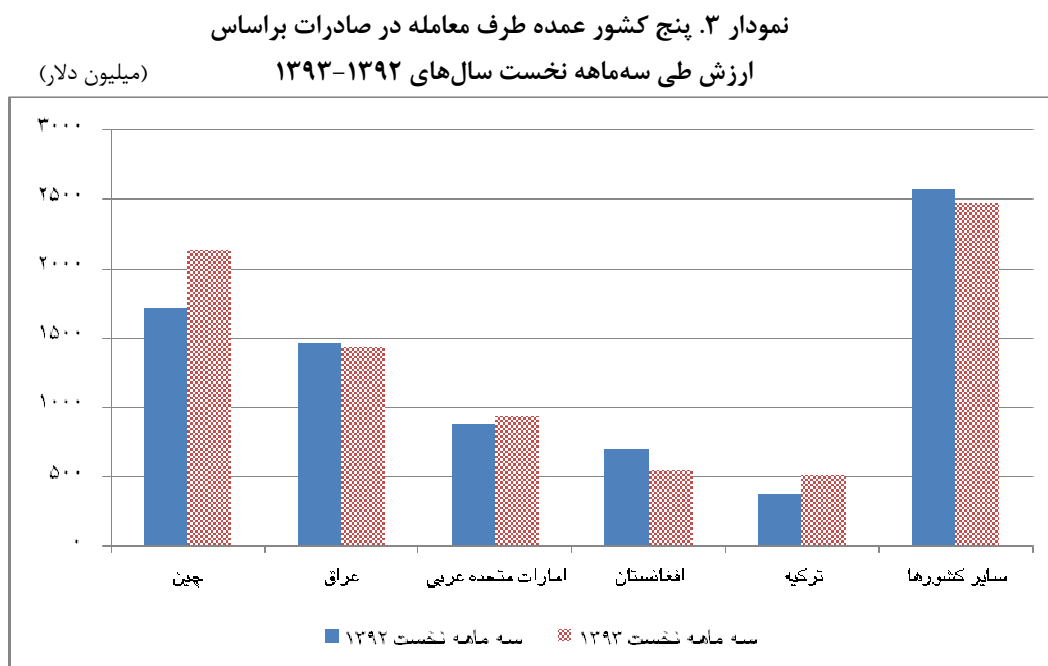
مأخذ: همان.

مطابق نمودار ۲ صادرات میعانات گازی در سه‌ماهه نخست ۱۳۹۲، ۲،۱۲۶ میلیون دلار بوده است که با رشد ۷۸ درصدی به ۳،۷۹۱ میلیون دلار در سه‌ماهه نخست ۱۳۹۳ رسیده است. صادرات محصولات پتروشیمی از ۲،۶۴۶ میلیون دلار در سه‌ماهه نخست ۱۳۹۲ با

رشد ۱۶ درصدی به ۳،۰۶۷ میلیون دلار رسیده است. صادرات سایر کالاها از ۵،۰۶۶ میلیون دلار در سه‌ماهه نخست ۱۳۹۲ با رشد منفی ۱ درصدی به ۵،۰۰۱ میلیون دلار رسیده است.

۲-۲. کشورهای عمده

نمودار ۳، پنج کشور عمده طرف معامله در صادرات براساس ارزش طی سه‌ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ را نشان می‌دهد.

مأخذ: همان.

براساس نمودار ۳ صادرات ایران به کشور چین در سه‌ماهه نخست سال ۱۳۹۲، ۱،۷۱۱،۱۳۹۲ میلیون دلار بوده که با ۲۵ درصد رشد به ۲،۱۳۷ میلیون دلار در سه‌ماهه نخست ۱۳۹۳ رسیده است. صادرات به کشور عراق در سه‌ماهه نخست ۱۳۹۲ به میزان ۱،۴۶۹ میلیون دلار بوده است که با رشد منفی ۲ درصدی به ۱،۴۴۲ میلیون دلار سه‌ماهه نخست ۱۳۹۳ رسیده است. صادرات ایران به امارات متحده عربی در سه‌ماهه نخست ۱۳۹۲، ۸۸۶،۱۳۹۲ میلیون دلار بوده که با ۶ درصد رشد به ۹۴۴ میلیون دلار در دوره بعد رسیده است. صادرات ایران به افغانستان در سه‌ماهه نخست ۱۳۹۲، ۶۹۵،۱۳۹۲ میلیون دلار بوده که با رشد منفی ۲۰ درصدی به ۵۵۲ میلیون دلار در دوره بعد رسیده است. صادرات ایران به ترکیه در سه‌ماهه نخست ۱۳۹۲، ۳۷۹،۱۳۹۲ میلیون دلار بوده که با رشد ۳۶ درصدی به ۵۱۷ میلیون دلار در دوره بعد رسیده است.

به این ترتیب مشاهده می‌شود که نزدیک به ۶۹ درصد کالاهای صادراتی ایران توسط این ۵ کشور خریداری می‌شود که می‌تواند در مواقع بحران آسیب‌های قابل توجهی داشته باشد.

در میان ده کشور عمده مقصد صادرات، آذربایجان، چین و عراق دارای کمترین متوسط ارزش گمرکی به ترتیب با ارقامی معادل ۱۵۷، ۲۹۰ و ۳۴۱ دلار و کشور ترکیه با رقمی معادل ۸۱۲ دلار، دارای بیشترین متوسط ارزش گمرکی برای هر تن کالای صادراتی ایرانی بوده‌اند.

۲-۳. متوسط ارزش کالاهای صادراتی

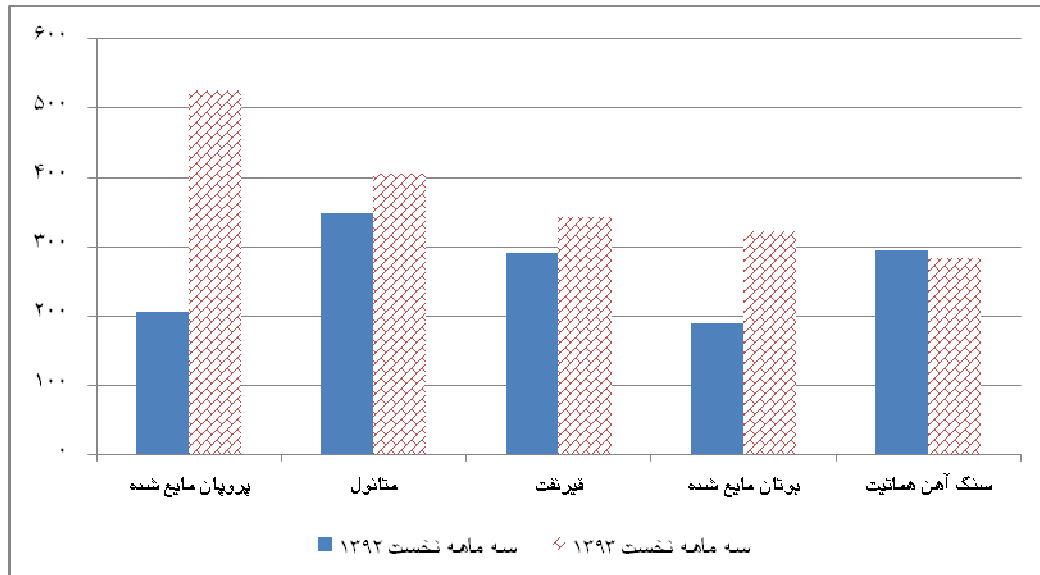
متوسط قیمت هر تن کالای صادراتی ۴۰۹ دلار بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل، افزایش ۳/۲۸ درصدی داشته است. مطابق اطلاعات ارائه شده در گزارش بررسی شاخص متوسط ارزش گمرکی از ۲۱ قسمت تعرفه صادراتی، بیشترین متوسط ارزش گمرکی، متعلق به قسمت ۱۴ با عنوان «سنگ‌ها و فلزات گران‌بها» با رقمی بالغ بر ۱۸ میلیون دلار برای هر تن کالا است. این در حالی است که متوسط ارزش گمرکی آن در دوره قبل ۳۹ میلیون دلار بوده است. پس از آن قسمت ۱۹ با عنوان «اسلحه و مهمات» با ۲۸،۲۴۸ دلار و قسمت ۱۸ با عنوان «آلات و دستگاه‌های سنجش و کنترل، دستگاه‌های طبی و آلات موسیقی» با رقمی در حدود ۱۶،۶۶۲ دلار بوده است. متوسط ارزش گمرکی «اسلحه و مهمات» در دوره قبل ۴،۶۱۳ دلار بوده است که نشان‌دهنده رشد بسیار بالای ارزش گمرکی کالای فوق می‌باشد. متوسط ارزش گمرکی «آلات و دستگاه‌های سنجش و کنترل، دستگاه‌های طبی و آلات موسیقی» نیز در دوره قبل ۷،۰۶۵ بوده است که در دوره جدید افزایش یافته است.

۲-۴. صادرات به تفکیک اقلام تعرفه‌ای

نمودار ۴ اقلام عمده صادرات (برحسب میلیون دلار) طی سه‌ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۹۲ را نشان می‌دهد.

نمودار ۴. اقلام عمده صادرات طی سه‌ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۹۲

(میلیون دلار)

مأخذ: همان.

مطابق نمودار فوق در سه‌ماهه نخست سال ۱۳۹۲، صادرات پروپان مایع شده ۲۰۶ میلیون دلار بوده که با رشد ۱۵۵ درصدی به ۵۲۷ میلیون دلار در دوره بعد می‌رسد. صادرات متانول، ۳۴۹ میلیون دلار بوده که با رشد ۱۶ درصدی به ۴۰۶ میلیون دلار در دوره بعد می‌رسد. صادرات قیرفت ۲۹۱ میلیون دلار با رشد ۱۸ درصدی به ۳۴۴ میلیون دلار در دوره بعد می‌رسد. صادرات بوتان مایع شده ۱۹۰ میلیون دلار بوده که با رشد ۷۰ درصدی به ۲۸۴ میلیون دلار در دوره بعد می‌رسد. صادرات سنگ آهن هماتیت دانه‌بندی از ۲۹۴ میلیون با رشد منفی ۳ درصدی به ۲۸۴ میلیون دلار در دوره بعد می‌رسد.

۵-۲. صادرات به تفکیک استان‌های تولید کالاهای نهایی

استان بوشهر فعال‌ترین استان کشور در زمینه صادرات بوده و پس از آن استان‌های تهران، خوزستان، اصفهان و خراسان رضوی قرار دارند.

۶-۲. صادرات به تفکیک گمرکات

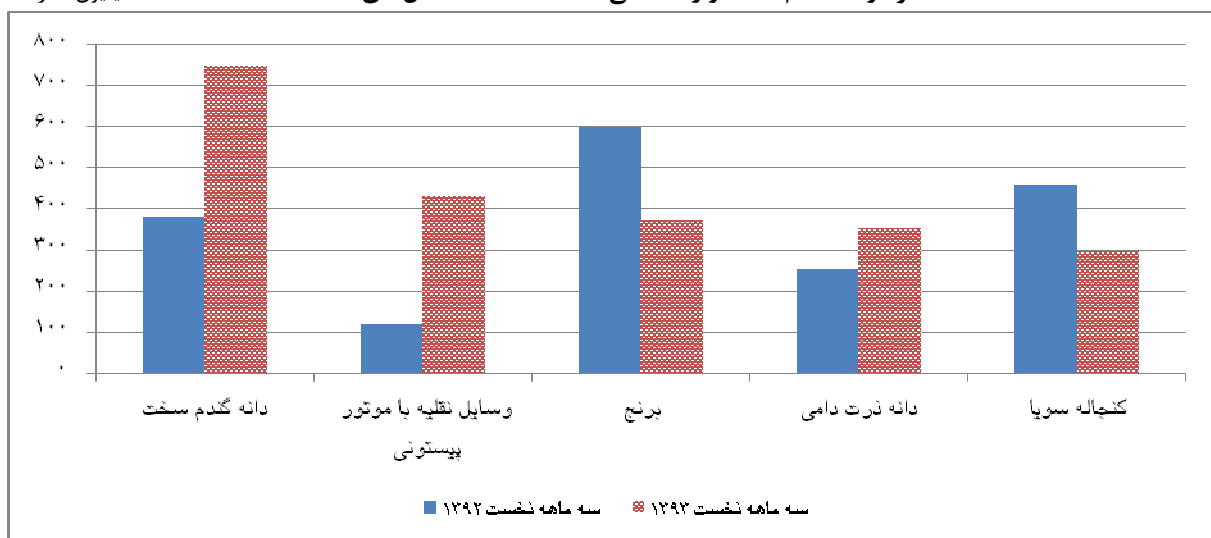
فعال‌ترین گمرک کشور در زمینه صادرات منطقه ویژه عسلویه بوده و بعد از آن گمرکات شهید رجایی، پتروشیمی بندر امام خمینی (ره)، شهید باهنر و معاونت صادرات تهران قرار دارند.

۳. واردات

۱-۳. اقلام عمده

نمودار ۵ اقلام عمده واردات (به میلیون دلار) طی سه‌ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۳ را نشان می‌دهد. مطابق نمودار ۵، واردات دانه گندم سخت در سه‌ماهه نخست ۱۳۹۲، ۱۳۹۲، ۳۸۲ میلیون دلار بوده که با رشد ۹۶ درصدی به ۷۵۱ میلیون دلار، واردات وسایل نقلیه، ۱۲۰ میلیون دلار بوده که با رشد ۲۶۱ درصدی به ۴۳۳ میلیون دلار، واردات برنج، ۵۹۹ میلیون دلار بوده که با رشد منفی ۳۸ درصدی به ۳۷۱ میلیون دلار، واردات دانه ذرت دامی، ۲۵۲ میلیون دلار بوده که با رشد ۴۰ درصدی به ۳۵۴ میلیون دلار، واردات کنجاله سویا، ۴۶۰ میلیون دلار بوده که با رشد منفی ۳۵ درصدی به ۲۹۹ میلیون دلار در دوره بعد می‌رسد.

نمودار ۵. اقلام عمده واردات طی سه‌ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۳ (میلیون دلار)

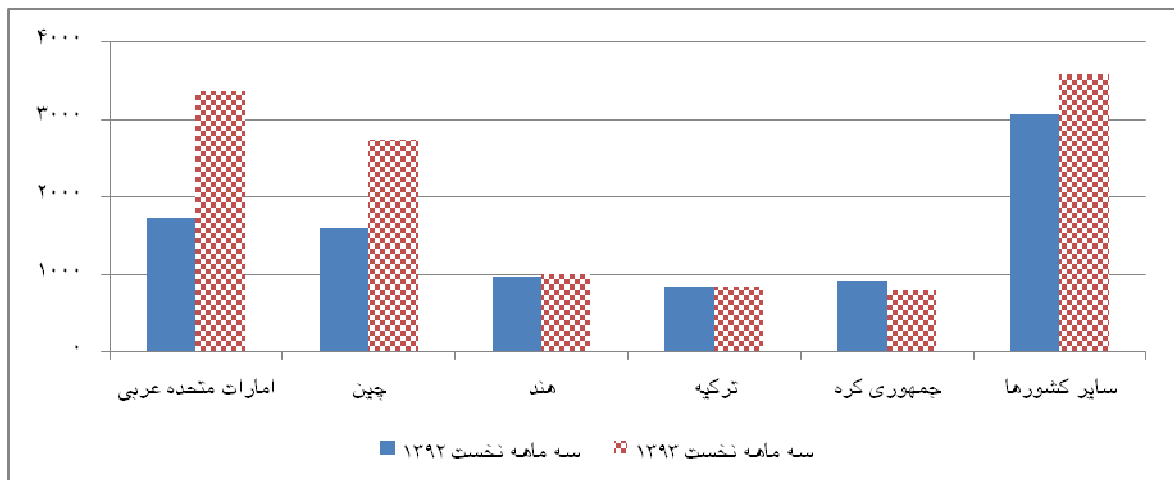
مأخذ: همان.

به این ترتیب مشاهده می‌شود که قسمت مهمی از واردات کشور اختصاص به مواد غذایی دارد که در شرایط بحرانی می‌تواند تهدیدی برای ساختار اقتصاد کشور محسوب شود.

۲-۳. کشورهای عمده

نمودار ۶ میزان واردات به تفکیک پنج کشور عمده طرف معامله را در دوره مورد بررسی نشان می‌دهد.

نمودار ۶. میزان واردات به تفکیک پنج کشور عمده طرف معامله طی سه ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۳ (میلیون دلار)

مأخذ: همان.

مطابق نمودار ۶ واردات ایران از امارات متحده عربی در سه ماهه نخست ۱۳۹۲ به میزان ۱،۷۳۰ میلیون دلار بوده که با ۹۵ درصد رشد به ۳،۳۶۷ میلیون دلار، واردات از چین، ۱،۶۰۹ میلیون دلار بوده که با رشد ۷۰ درصدی به ۲،۷۴۹ میلیون دلار، واردات از هند، ۹۶۷ میلیون دلار بوده که با ۵ درصد رشد به ۱،۰۱۶ میلیون دلار، واردات از ترکیه، ۸۴۶ میلیون دلار بوده که با افزایش اندکی به ۸۵۰ میلیون دلار، واردات از جمهوری کره، ۹۱۶ میلیون دلار بوده که با رشد منفی ۱۱ درصدی به ۸۰۸ میلیون دلار در دوره بعد می‌رسد.

مشاهده می‌شود که نزدیک به ۷۱ درصد کالاهای وارداتی از پنج کشور فوق وارد می‌شود که پدیده مطلوبی (مخصوصاً در شرایط وجود تحریم) نمی‌باشد.

۳-۳. متوسط ارزش کالای وارداتی

متوسط ارزش هر تن کالای وارداتی ۱،۲۷۰ دلار بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل، کاهش ۸/۳۷ درصدی داشته است. در صورتی که کاهش قیمت فوق ناشی از کاهش کیفیت کالاهای وارداتی باشد، باید توجه بیشتری به بازرسی‌های کیفی کالاهای وارداتی داشت.

مطابق اطلاعات ارائه شده در گزارش بررسی شاخص متوسط ارزش گمرکی در بین قسمت‌های تعرفه، بیشترین ارزش گمرکی هر تن کالای وارداتی، به ترتیب متعلق به قسمت‌های «سنگ‌ها و فلزات گران‌بها» با حدود ۲۶۳،۲۵۸ دلار، «آلات و دستگاه‌های سنجش و کنترل، دستگاه‌های طبی و آلات موسیقی» با ۵۳،۳۸۳ دلار و «وسائط نقلیه زمینی، هوایی، آبی و تجهیزات ترابری مربوط به آنها» با ۱۰،۳۶۹ دلار برای هر تن کالا بوده است. در دوره زمانی گذشته متوسط ارزش گمرکی «سنگ‌ها و فلزات گران‌بها» ۶۶۶،۶۵۵ دلار بوده که نشانگر کاهش شدید متوسط ارزش گمرکی کالای فوق در سال ۱۳۹۳ بوده است. متوسط ارزش گمرکی، «آلات و دستگاه‌های سنجش» و «وسائط نقلیه» در دوره زمانی گذشته به ترتیب ۴۷،۴۶۲ و ۸،۶۰۴ دلار بوده است که نشانگر رشد متوسط ارزش گمرکی برای این کالاها می‌باشد.

متوسط ارزش گمرکی هر تن کالا برای ده کشور عمده مبدأ واردات، در حدود ۱،۳۷۵ دلار بوده که در حدود ۱۰۵ دلار بیشتر از

میانگین کلی این شاخص (۱،۲۷۰ دلار) است. در بین ده کشور عمده، کالاهای وارداتی از کشورهای برزیل، فدراسیون روسیه و سوئیس دارای کمترین متوسط ارزش گمرکی (به ترتیب با ارقامی معادل ۵۰۰، ۵۳۹ و ۵۹۷ دلار در هر تن) و کالاهای وارد شده از ایتالیا، جمهوری کره و چین دارای بیشترین متوسط ارزش گمرکی (با ارقامی معادل ۸،۷۲۱، ۲،۹۵۴ و ۲،۳۸۷ دلار برای هر تن) بوده‌اند.

۳-۴. واردات به تفکیک گمرکات

فعال‌ترین گمرک کشور در زمینه واردات گمرک شهید رجایی بوده و بعد از آن بندر امام خمینی (ره)، معاونت واردات و ترانزیت تهران، حوزه تجاری فرودگاه امام خمینی (ره) و منطقه ویژه بوشهر ۱ قرار دارند.

جمع‌بندی

در دوره زمانی مورد بررسی نکات زیر حائز اهمیت هستند:

۱. شاخص‌های صادرات و واردات ایران در مقایسه با مدت مشابه سال قبل هم از نظر وزنی و هم ارزشی رشد کرده‌اند، با این حال به‌علت رشد سریع‌تر واردات نسبت به صادرات، تراز بازرگانی کشور منفی شده است.

۲. متوسط قیمت کالاهای صادراتی نسبت به دوره مشابه سال قبل افزایش و متوسط قیمت کالاهای وارداتی کاهش داشته است که (با فرض ثابت بودن کیفیت کالاهای تجاری) به معنای ارتقای رابطه مبادله کشور می‌باشد. ولی در سوی دیگر کاهش قیمت کالاهای وارداتی ممکن است از معنای کاهش کیفیت نیز ناشی شده باشد.

۳. کالاهای عمده صادراتی کشور پروپان مایع شده، متانول، قیر نفت، بوتان مایع شده و سنگ آهن هماتیت دانه‌بندی می‌باشند که عمدتاً در زیرگروه مشتقات نفتی، پتروشیمی و محصولات خام معدنی قرار می‌گیرند.

۴. کالاهای عمده وارداتی کشور گندم، «وسایل نقلیه با موتور پیستونی درونسوز با حجم سیلندر ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ سانتی‌متر مکعب»، برنج، ذرت و کنجاله سویا می‌باشد. واردات گسترده مواد غذایی حیاتی مانند گندم و برنج یک نکته منفی قابل توجه در کارنامه بازرگانی کشور به حساب می‌آید. همچنین رشد واردات وسایل نقلیه کم‌مصرف می‌تواند ناشی از سیاست‌های تشویقی در این زمینه باشد.

۵. کشورهای چین، امارات متحده عربی و ترکیه شرکای اصلی تجاری ایران در عرصه‌های صادرات و واردات می‌باشند. باید توجه داشت که محدودیت شرکای تجاری می‌تواند در مواقع حساس بحران‌زا باشد. بنابراین متنوع‌سازی شرکای تجاری کشور یک ضرورت مهم می‌باشد.

